

Rättssäkerhetsgarantier i brottmål

Justitiedepartementet

2004-11-1

Dokumentbeteckning

KOM(2004) 328 slutlig

Förslag till rådets rambeslut om vissa rättssäkerhetsgarantier i brottmål i Europeiska unionen (framlagt av kommissionen)

Sammanfattning

Rambeslutet innehåller bestämmelser om rättssäkerhetsgarantier som skall gälla i brottmål som handläggs i Europeiska unionen. Syftet med förslaget är att stärka misstänkta och tilltalades rättigheter. Europeiska gemenskapernas kommission (kommissionen) menar att de föreslagna rättigheterna kommer att bidra till ett ökat förtroende mellan de rättsvårdande myndigheterna i medlemsstaterna och därmed förbättra tillämpningen av principen om ömsesidigt erkännande av domar och beslut på det straffrättsliga området. I slutsatserna från stats- och regeringschefernas möte i Tammerfors 1999 angavs att denna princip skulle utgöra en hörnsten i det straffrättsliga samarbetet. Detta bekräftades i slutsatserna från Europeiska rådets möte i Haag den 4-5 november 2004.

Kommissionen påpekar att förslaget till rambeslut utgör ett första steg som kommer att följas av andra initiativ under de kommande åren. De rättigheter som föreslås i detta första skede anses enligt kommissionen ha särskild betydelse för frågan om ömsesidigt erkännande på grund av att de har gränsöverskridande inslag. Dessa rättigheter, som skall gälla under hela brottmålsförfarandet, är:

- Tillgång till juridisk rådgivning
- Tillgång till kostnadsfri tolkning och översättning
- Garantier för att personer som inte är kapabla att förstå eller följa ärendets gång visas särskild hänsyn
- Rätt för misstänkta som är medborgare i något annat land att meddela sig med bl.a. konsulära myndigheter

– Skriftlig information till misstänkta om deras rättigheter (rättighetsinformation).

2004/05:FPM24

Kommissionen understryker att syftet med rambeslutet inte är att upprepa innehållet i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, särskilt artikel 5 (rätten till frihet och säkerhet) och artikel 6 (rätten till en rättvis rättegång), utan att främja en viss standard i tillämpningen. Kommissionen framhåller att det är fråga om gemensamma *miniminormer* och att det står medlemsstaterna fritt att ha så förmånliga regler de vill.

Sverige ser positivt på att det skapas gemensamma miniminormer på de områden som kommissionen pekar ut i förslaget till rambeslut.

Förslaget till rambeslut förhandlas i rådsarbetsgruppen för materiell straffrätt. Förhandlingarna inleddes i september 2004.

1 Förslaget

1.1 Innehåll

I förslaget till rambeslut föreslår kommissionen miniminormer på följande fem områden:

- Tillgång till juridisk rådgivning
- Tillgång till kostnadsfri tolkning och översättning
- Garantier för att personer som inte är kapabla att förstå eller följa ärendets gång visas särskild hänsyn
- Rätt för misstänkta som är medborgare i något annat land att meddela sig med bl.a. konsulära myndigheter
- Skriftlig information till misstänkta om deras rättigheter (rättighetsinformation).

Artikel 1 Rättssäkerhetsgarantiernas tillämpningsområde

Rambeslutet är tillämpligt på alla personer som misstänks för brott och som är föremål för förfaranden för att avgöra om de har begått brott eller för att besluta om följderna av ett erkännande av ett brott. Även överklaganden omfattas. Det görs ingen åtskillnad mellan EU-medborgare och tredjelands-

medborgare. Rambeslutet är tillämpligt från det att en person underrättas om misstanke om brott till dess att slutlig dom meddelas. 2004/05:FPM24

Artikel 2 Rätt till juridisk rådgivning

En misstänkt skall ha rätt att utan dröjsmål erhålla juridisk rådgivning. En misstänkt skall kunna erhålla juridisk rådgivning innan han eller hon besvarar några frågor med anknytning till anklagelsen.

Artikel 3 Skyldighet att tillhandahålla juridisk rådgivning

Under vissa omständigheter skall medlemsstaterna se till att juridisk rådgivning finns tillgänglig för den misstänkte. Den misstänkte skall dock ha rätt att vägra ta emot juridisk rådgivning. Han eller hon skall också ha rätt att företräda sig själv vid en rättegång.

Artikel 4 Skyldighet att se till att den juridiska rådgivningen är effektiv

Endast jurister i den mening som avses i artikel 1.2 a i direktiv 98/5/EG (dvs. advokater) skall vara berättigade att ge sådan rådgivning som avses i rambeslutet. Medlemsstaterna skall se till att det finns en mekanism för att byta ut en rådgivare som inte bedöms vara effektiv.

Artikel 5 Rätt till kostnadsfri juridisk rådgivning

Juridisk rådgivning som avses i artikel 3 skall tillhandahållas kostnadsfritt, om kostnaderna skulle innebära orimliga ekonomiska uppoffringar för den misstänkte själv eller de personer som han eller hon har försörjningsansvar för.

Artikel 6 Rätt till kostnadsfri tolkning

Biträde av en tolk eller översättare skall tillhandahållas den misstänkte utan kostnad. Rätten till kostnadsfritt biträde gäller vid polisförhör, möten mellan den misstänkte och dennes advokat samt tillfällen när den berörda personen måste inställa sig personligen vid domstolen. Rätten till kostnadsfri tolkning gäller även för personer med hör- eller talsvårigheter.

Artikel 7 Rätt till kostnadsfri översättning av relevanta handlingar

Handlingar som den tilltalade behöver förstå för att kunna få en rättvis rättegång måste översättas.

Artikel 8 Korrekt översättning och tolkning

De översättare och tolkar som anlitas skall vara tillräckligt kvalificerade för att kunna tillhandahålla korrekt översättning och tolkning. Det skall finnas en mekanism för att byta ut tolken om den nödvändiga tolkningsnivån inte uppnåtts.

Artikel 9 Inspelning av rättegången

För att kunna kontrollera kvaliteten på tolkningen är medlemsstaterna skyldiga att se till att det finns en inspelning av rättegången.

Artikel 10 Rätt till särskild hänsyn

För att garantera en rättvis rättegång skall medlemsstaterna se till att särskild hänsyn visas personer som inte kan förstå eller följa ärendets gång på grund av sin ålder eller sitt mentala, fysiska eller känslomässiga tillstånd. Vilka åtgärder som skall vidtas anges i artikel 11 (ljud- eller videoupptagning, sjukvård vid behov och närvaro av en tredje person vid polisförhör).

Artikel 11 Rättigheter för misstänkta som är berättigade till särskild hänsyn

Se ovan under artikel 10.

Artikel 12 Rätt att kommunicera

En frihetsberövad person skall ha rätt att informera anhöriga och eventuella arbetsgivare utan dröjsmål. Behöriga myndigheter får kommunicera med sådana personer genom exempelvis konsulära myndigheter.

Artikel 13 Rätt att kommunicera med konsulära myndigheter

Medlemsstaterna skall se till att häktade utlänningar ges möjlighet att underätta sitt hemlands konsulära myndigheter, om de så önskar. Den häktade

skall kunna välja att i stället kontakta en internationell människorätts- 2004/05:FPM24
organisation.

Artikel 14 Skyldighet att skriftligen informera misstänkta om deras rättigheter – rättighetsinformation

Medlemsstaterna skall vara skyldiga att se till att alla misstänkta informeras om sina grundläggande rättigheter genom ett skriftligt meddelande. Rättighetsinformationen skall finnas tillgänglig på de officiella gemenskapsspråken. Den skall undertecknas av den berörde polismannen och av den misstänkte, om denne så önskar, som bevis på att informationen har erbjudits, överlämnats och mottagits.

Artikel 15 Utvärdering och övervakning av rambeslutets effektivitet

Utvärdering och övervakning av tillämpningen av rambeslutet skall ske under tillsyn av kommissionen, som skall sammanställa rapporter om utvärderings- och övervakningsarbetet. Medlemsstaterna skall underlätta insamlandet av den information som behövs för utvärderingen och övervakningen.

Artikel 16 Skyldighet att samla in uppgifter

För att övervakning och utvärdering av tillämpningen av bestämmelserna i rambeslutet skall kunna ske i enlighet med artikel 15, åläggs medlemsstaterna att samla in statistik om bl.a. följande.

- Antalet personer som har förhörts eller åtalats samt antalet fall där juridisk rådgivning har lämnats och huruvida denna rådgivning varit kostnadsfri
- Antalet fall där tolkning har krävts vid polisförhör och fördelningen mellan nationaliteter samt antalet personer som behövt teckentolkning
- Antalet utländska medborgare som förhörts och för vilkas räkning konsulärt bistånd begärts samt det antal som vägrat ta emot sådant bistånd
- Antalet personer som åtalats och för vilkas räkning tolk begärts före eller under rättegången samt fördelning på nationaliteter och språk
- Antalet personer som åtalats och för vilkas räkning översättning begärts av handlingar före eller under rättegången samt fördelning på nationaliteter och språk
- Antalet personer som förhörts och/eller åtalats och som bedömts vara oförmögna att förstå ärendets gång på grund av sin ålder eller sitt psykiska, fysiska eller känslomässiga tillstånd samt vilken typ av särskild hänsyn som visats

– Antalet meddelanden med rättighetsinformation som överlämnats till misstänkta och vilka språk de varit avfattade på.

2004/05:FPM24

Artikel 17 Bevarande av skyddsnivån

Medlemsstaterna har rätt att gå längre än vad som slås fast i rambeslutet.

Artikel 18 Genomförande

Tidsfristen för genomförandet anges till den 1 januari 2006.

Artikel 19 Ikraftträdande

Rambeslutet träder i kraft den tjugonde dagen efter offentliggörandet i EU:s officiella tidning.

1.2 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Rambeslutets tillämpningsområde (artikel 1)

Tillämpningsområdet för rambeslutet är i nuläget inte helt klarlagt. För svenskt vidkommande är brott en gärning som beskrivs i brottsbalken eller i annan lag eller författning och för vilken straff är föreskrivet (1 kap. 1 § brottsbalken). Det kan dock finnas skillnader i olika medlemsstater gällande vad som handläggs som brottmål. En viss handling kan vara kriminaliserad i en medlemsstat men inte i en annan. Om rambeslutet skulle komma att omfatta inte bara brottmålsförfaranden i egentlig bemärkelse utan även avkriminaliserade handlingar som handläggs i administrativ ordning, kan det svenska skattetilläggsförfarandet komma att omfattas. I sådant fall kan omfattande lagändringar bli aktuella. Det naturliga synes dock vara att rambeslutet tar sikte endast på brottmål i traditionell mening.

Vad gäller den tidsrymd under vilken rättssäkerhetsgarantierna skall gälla beaktas det vid genomgången av respektive artikel.

Gränsdragningen mellan artikel 2 och artikel 3 är i nuläget inte helt klarlagd, men såsom det får uppfattas innehåller artikel 2 bestämmelser om den misstänktes rätt att anlita ett juridiskt biträde, medan artikel 3 innehåller bestämmelser om medlemsstatens skyldighet att tillhandahålla juridisk rådgivning. Översatt till svenska förhållanden reglerar artikel 3 rätten för en misstänkt att få en offentlig försvarare förordnad för sig.

Den som är misstänkt för brott får, vid talans förberedande och utförande, biträdas av en försvarare (21 kap. 3 § rättegångsbalken). En privat försvarare kan anlitas när som helst. En offentlig försvarare kan förordnas så snart en person kan anses skäligen misstänkt för brott.

Offentlig försvarare förordnas av rätten (21 kap. 4 § rättegångsbalken). Är den misstänkte anhållen, häktad eller misstänkt för ett brott med ett minimistraff om fängelse sex månader, skall offentlig försvarare förordnas på begäran. Offentlig försvarare skall därutöver förordnas

- om den misstänkte är i behov av försvarare med hänsyn till utredningen om brottet,
- om försvarare behövs med hänsyn till att det är tveksamt vilken påföljd som skall väljas, eller
- om det i övrigt föreligger särskilda skäl med hänsyn till den misstänktes personliga förhållanden. (Se 21 kap. 3 a § rättegångsbalken.)

För en misstänkt som inte fyllt arton år skall offentlig försvarare förordnas, om det inte är uppenbart att han saknar behov av försvarare (24 § lagen [1964:167] med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare).

Försvarare skall med nit och omsorg tillvarata den misstänktes rätt och i detta syfte verka för sakens riktiga belysning. Försvararen bör, så snart som möjligt, genom överläggning med den misstänkte förbereda försvaret (21 kap. 7 § rättegångsbalken). En offentlig försvarares uppgift är i korthet att biträda klienten i brottmålsprocessen, dvs. under förundersökningen och rättegången.

En offentlig försvarare har en ovillkorlig rätt att tala i enrum med en anhållen eller häktad. En privat försvarare får tala i enrum med en anhållen eller häktad endast med tillstånd av undersökningsledaren, åklagaren eller rätten

(21 kap. 9 § rättegångsbalken). En försvarare (offentlig eller privat) har rätt att närvara vid förhör under förundersökningen, om det kan ske utan men för utredningen (23 kap. 10 § rättegångsbalken). När det gäller förhör med den misstänkte är möjligheterna små att vägra försvararen att närvara.

Till offentlig försvarare utses lämplig advokat eller, om särskilda skäl föreligger, annan lämplig jurist. Som utgångspunkt skall rätten välja den försvarare som den misstänkte begärt. (Se 21 kap. 5 § rättegångsbalken.)

Ett förordnande av offentlig försvarare får återkallas av rätten, om behovet av offentlig försvarare upphör eller något annat giltigt skäl för återkallelse föreligger (21 kap. 6 § rättegångsbalken). Giltigt skäl kan anses föreligga, om försvararen inte utför försvaret med tillräcklig omsorg eller på något annat sätt åsidosätter sina plikter som försvarare. Om den misstänkte alljämt har ett behov av en offentlig försvarare, skall någon annan utses till sådan.

Offentlig försvarare har rätt till ersättning av allmänna medel för arbete, tidsspillan och utlägg (21 kap. 10 § rättegångsbalken). Om den tilltalade döms, kan han dock bli återbetalningsskyldig för en viss del av vad staten betalat i ersättning till bl.a. försvararen. Återbetalningsskyldigheten bestäms med hänsyn till den tilltalades inkomstförhållanden (31 kap. 1 § rättegångsbalken).

De svenska bestämmelserna om rätt till juridisk rådgivning överensstämmer inte till fullo med förslaget till rambeslut i dess nuvarande utformning. Detta bl.a. på grund av att rambeslutet uppställer en absolut rätt till offentlig försvarare i alla de situationer som uppräknas i artikel 3 och att den juridiska rådgivningen skall utföras av advokat, både i de fall där domstolen förordnat offentlig försvarare och i de fall den misstänkte själv anlitat försvarare.

Tillgång till kostnadsfri tolkning och översättning (artiklarna 6–8)

Om part, vittne eller annan, som skall höras inför rätten, inte behärskar svenska, får tolk anlitas att biträda rätten (5 kap. 6 § första stycket rättegångsbalken). Även när den som skall höras är allvarligt hörsel- eller talskadad får tolk anlitas (5 kap. 6 § tredje stycket rättegångsbalken). Den som skall biträda som tolk skall inför rätten avlägga en tolked av innehåll att han eller hon efter bästa förstånd skall fullgöra det uppdrag som lämnats honom eller henne (5 kap. 7 § rättegångsbalken). Till tolken betalas ersätt-

ning av allmänna medel för arbete, tidsspillan och utlägg (5 kap. 8 § rättegångsbalken). Tolkningen är med andra ord kostnadsfri för den misstänkte.

Någon särskild bestämmelse om tolkning utom rättegång finns inte. Emellertid anses bestämmelserna i 5 kap. 6 § rättegångsbalken vara analogt tillämpliga under förundersökningen i brottmål.

Rätten får vid behov låta översätta handlingar som kommer in till eller skickas ut från rätten. Rätten är skyldig att översätta en handling i brottmål eller de viktigaste delarna av den, om handlingen skall sändas till någon som vistas i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och det finns anledning att anta att personen inte förstår språket i handlingen. Den som biträtt staten med översättning har rätt till skälig ersättning, som betalas av staten (33 kap. 9 § rättegångsbalken). Även översättning är således kostnadsfri för den misstänkte.

Det finns i svensk rätt inte någon bestämmelse om utomprocessuell översättning. Behovet av att få material översatt tillgodoses genom tolkning.

Det finns inte heller i svensk rätt någon lagreglerad mekanism för att byta ut tolk eller översättare. Det står dock rätten fritt att byta ut bristfällig tolk eller översättare.

Kammarkollegiet auktoriserar tolkar och översättare och utövar tillsyn över deras verksamhet. Domstolsverket fastställer tolktaxan, som varierar beroende på kompetens. Det finns inte några uttryckliga bestämmelser om att rätten endast får anlita tolkar eller översättare med viss erfarenhet.

Svensk rätt torde i allt väsentligt uppfylla de krav som förslaget till rambeslut kan anses uppställa.

Inspelning av rättegången (artikel 9)

Berättelser som avges i bevissyfte skall tas upp genom bandinspelning eller skrivas ned (6 kap. 6 § rättegångsbalken). Begär någon att få del av en berättelse som har spelats in på band, skall en kopia av bandinspelningen tillhandahållas (19 § förordningen [1996:271] om mål och ärenden i allmän

domstol). En bandinspelning skall bevaras i två månader efter domstolens avgörande eller om överklagande sker till dess målet eller ärendet avgjorts genom en dom eller ett beslut som vunnit laga kraft (20 § förordningen [1996:271] om mål och ärenden i allmän domstol).

Regeringen arbetar för närvarande på en proposition som bl.a. innehåller förslag om att införa möjlighet att dokumentera bevisning med video.

Det bör framhållas att syftet med dagens bandinspelning, och morgondagens videoinspelning, är att spela in en förhörspersons berättelse och inte att dokumentera kvaliteten på eventuell tolkning. I dag finns det inget formellt hinder mot att på band spela in även andra delar av rättegången. När det gäller videoinspelning kommer det däremot förmodligen att införas ett formellt hinder mot att spela in andra delar än själva berättelserna. Artikel 9 (om inspelning av rättegången) i dess nuvarande utformning skulle innebära ett behov av förändringar i svensk lag *dels* eftersom det i svensk rätt inte finns någon skyldighet att spela in hela rättegången, *dels* eftersom syftet inte är att garantera en kvalitetskontroll.

Garantier för att personer som inte är kapabla att förstå eller följa ärendets gång får nödvändigt stöd (artiklarna 10 och 11)

Det finns ingen samlad lagstiftning i Sverige för särskilt utsatta personer. Nedan följer några exempel på bestämmelser som har till syfte att ta till vara vissa särskilt utsatta personers rättigheter.

- Om den misstänkte är omyndig, skall vårdnadshavaren erbjudas att föra den misstänktes talan eller annars ges möjlighet att höras i målet (21 kap. 1 § rättegångsbalken). I en sådan situation har vårdnadshavare rätt till ersättning av allmänna medel (21 kap. 11 § rättegångsbalken).
- Om den misstänkte är omyndig eller lider han eller hon av en allvarlig psykisk störning, utses försvarare av den som har vårdnaden om honom eller henne (21 kap. 3 § rättegångsbalken).
- Offentlig försvarare skall utses om det föreligger särskilda skäl med hänsyn till den misstänktes personliga förhållanden, t.ex. ålder, mentalt eller fysiskt tillstånd (21 kap. 3 a § rättegångsbalken).
- Är den som skall höras inför rätten allvarligt hörsel- eller talskadad, får tolk anlitas för att biträda rätten (5 kap. 6 § rättegångsbalken).
- Bestämmelsen om översättning tillämpas även i fråga om överföring från punktskrift till vanlig skrift eller omvänt (33 kap. 9 § rättegångsbalken).

- Den som är under femton år är inte skyldig att stanna kvar för förhör längre än tre timmar (23 kap. 9 § rättegångsbalken). Är den som hörs under 15 år, bör vårdnadshavaren närvara vid förhöret (23 kap. 10 § rättegångsbalken). Det finns även andra bestämmelser om förhör med personer under 18 år (15–19 § § förundersökningskungörelsen [1947:948]).
- Vid förhör under förundersökning skall såvitt möjligt ett trovärdigt vittne närvara (23 kap. 10 § rättegångsbalken). I regel är det fråga om ett medborgarvittne som anges i lagen om (1981:324) om medborgarvittnen, om ett sådant finns tillgängligt.
- Mål mot den som inte har fyllt tjuugoett år skall alltid behandlas skyndsamt. Om allmänt åtal väcks mot omyndig för brott med ett minimistraff om sex månader, skall samma tidsfrister iakttas som i mål där den tilltalade är häktad, med det undantaget att huvudförhandling skall hållas inom två veckor istället för en vecka (29 § lagen [1964:167] med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare). I mål mot den som inte har fyllt tjuugoett år skall, om det inte finns synnerliga hinder, domen avkunnas muntligen vid huvudförhandlingen (30 § samma lag).

I artikel 11 finns ett krav på att spela in förhör. De svenska bestämmelserna om detta har redogjorts för i föregående avsnitt.

De svenska bestämmelserna om särskilt utsatta personers rättigheter torde i allt väsentligt uppfylla motsvarande bestämmelser i förslaget till rambeslut.

Rätt för utländska misstänkta att meddela sig med bl.a. konsulära myndigheter (artiklarna 12 och 13)

Då någon anhålls skall den anhållnes närmast anhöriga och andra personer som står den anhållne särskilt nära underrättas om anhållandet så snart det kan ske utan men för utredningen. En sådan underrättelse får dock inte utan synnerliga skäl lämnas mot den anhållnes önskan (24 kap. 9 § rättegångsbalken).

Bestämmelser om underrättelse till konsulära myndigheter finns i 1963 års Wienkonvention om konsulära förbindelser samt i lagen (1989:152) om underrättelseskyldighet m.m. när utlänningar är berövade friheten. Dessa bestämmelser tar sikte på myndigheters skyldighet att kontakta konsulära myndigheter. Det kan förutsättas att bestämmelserna i artiklarna 12–13 i förslaget till rambeslut inte är avsedda att ålägga medlemsstaterna vidare skyldigheter än de som följer av Wienkonventionen, eller skyldigheter som

strider mot de åtaganden som följer av denna konvention, men frågan bör klargöras.

2004/05:FPM24

Innan någon verklig bedömning kan göras av bestämmelsernas effekt på svenska regler bör kommissionen klargöra bestämmelsernas närmare innebörd. Det bör bl.a. klargöras vilket ansvar myndigheterna har för att det etableras kontakt med anhöriga och konsulära myndigheter etc.

Information till misstänkta om deras rättigheter (artikel 14)

Enligt 12 § förundersökningskungörelsen (1947:948) har den som skäligen misstänks för brott rätt att få information (dock inte skriftligen) om att han eller hon redan under förundersökningen är berättigad att anlita biträde av försvarare samt att offentlig försvarare under vissa förutsättningar kan förordnas.

Rikspolisstyrelsen och Riksåklagaren har på uppdrag av regeringen tillsammans tagit fram ett utkast till informationsblad som kort beskriver de rättigheter som tillkommer den som frihetsberövats på grund av misstanke om brott, såsom t.ex. rätt till offentlig försvarare, rätt till tolk och tidsfrister för förhör och frihetsberövanden. Informationsbladet kommer att finnas tillgängligt på samtliga EU-språk samt ytterligare femton språk. Informationsbladet skall tas i bruk i november 2004.

Ovan nämnda informationsblad innehåller inte information om alla de rättigheter som föreskrivs av rambeslutet. Svensk rätt uppfyller därmed inte i nuläget kraven i artikel 14.

1.3 Budgetära konsekvenser

De ekonomiska konsekvenserna av förslagen kan ännu inte bedömas. Vissa av förslagen skulle dock i sin nuvarande utformning kunna innebära kostnadsökningar, t.ex. förslagen om statistikinsamling och inspelning av rättegången. Vad gäller förslaget om statistikinsamling finns inte statistik i den omfattning som efterfrågas i artikel 16 i Sverige i nuläget. Eventuella budgetära konsekvenser av förslaget till rambeslut såväl på statsbudgeten som på EU-budgeten skall finansieras inom befintliga anslag. Under

2 Ståndpunkter

2.1 Svensk ståndpunkt

Vid Europeiska rådets möte i Tammerfors 1999 nåddes enighet om att principen om ömsesidigt erkännande skulle utgöra en hörnsten i det straffrättsliga samarbetet. Detta bekräftades i slutsatserna från Europeiska rådets möte i Haag den 4-5 november 2004. Det har antagits ett åtgärdsprogram för genomförandet av denna princip. På två områden som pekas ut i åtgärdsprogrammet har det redan antagits instrument som innehåller bestämmelser om ömsesidigt erkännande. Dessa är rådets rambeslut av den 13 juni 2002 om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna (EGT L 190, 18.7.2002, s. 1) och rådets rambeslut av den 22 juli 2003 om verkställighet i Europeiska unionen av beslut om frysning av egendom eller bevismaterial (EGT L 196, 2.8.2003, s. 45). På dessa områden är alltså medlemsstaterna redan i dag skyldiga att erkänna varandras avgöranden. Det kan förutses att det kommer att antas fler instrument med samma verkan; det har redan nåtts politiska överenskommelser om förverkande och bötesstraff. Mot den angivna bakgrunden är det värdefullt att det finns gemensamma normer om rättssäkerhetsgarantier under brottmålsförfarandet. Sådana gemensamma normer kan skapa ett ömsesidigt förtroende mellan EU:s medlemsstater.

Samtliga medlemsstater är parter i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen). I artikel 5 i Europakonventionen finns bestämmelser om ”rätten till frihet och säkerhet” och i artikel 6 finns bestämmelser om ”rätten till en rättvis rättegång”. Det kan därför hävdas att det redan i dag finns gemensamma normer som gäller samtliga medlemsstater. Det är emellertid så att det finns skillnader i tillämpningen av dessa bestämmelser, något som kan lägga hinder i vägen för ömsesidigt förtroende och ömsesidig tillit. Syftet med förslaget till rambeslut är just att främja en viss minimistandard i tillämpningen, att åstadkomma en unionsövergripande modell för en ”rättvis rättegång”.

Mot bakgrund av det anförda ser Sverige positivt på att det skapas gemensamma miniminormer om rättssäkerhetsgarantier på de områden som kommissionen pekar ut i förslaget till rambeslut.

Det är inte i alla avseenden helt klart vad som åsyftas med bestämmelserna i rambeslutet. Det finns också oklarheter kring vissa bestämmelsers för-

hållande till varandra. Dessa oklarheter förväntas dock avhjälpas under förhandlingarnas gång.

Rambeslutet bör inte innehålla alltför detaljerade föreskrifter. Som exempel på en bestämmelse i förslaget till rambeslut som Sverige anser bör ändras är artikel 9 om inspelning av rättegången. Där anges att i de fall brottmålsförfarandet genomförs med hjälp av en tolk medlemsstaterna skall se till att det görs en ljud- eller videoinspelning för att garantera kvalitetskontrollen av tolkningen. Det bör vara upp till varje medlemsstat att bedöma hur en kvalitetskontroll bäst kan garanteras.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

En majoritet av medlemsstaterna välkomnar förslaget till rambeslut. Några medlemsstater ifrågasätter den rättsliga grunden (se nedan).

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Rådets rättstjänst har yttrat sig över den rättsliga grunden för rambeslutet (se nedan).

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

-

3 Övrigt

3.1 Fortsatt behandling av ärendet

Anordnande av remissomgång i Sverige

Förslaget till rambeslut kommer inom kort att skickas till berörda myndigheter och organisationer för synpunkter.

Behandling i rådsarbetsgrupp

Rambeslutet förhandlas i rådsarbetsgruppen för materiell straffrätt. Förhandlingarna inleddes i september 2004 och beräknas pågå i vart fall fram till sommaren 2005.

Europaparlamentets behandling

Förslaget till rambeslut har den 28 april 2004 överlämnats till Europaparlamentet för yttrande. Svar väntas senast den 26 januari 2005.

3.2 Rättslig grund och beslutsförfarande

Kommissionen har som rättslig grund angett artikel 31.1 c i Unionsfördraget. Där anges att de gemensamma insatserna i det straffrättsliga samarbetet skall omfatta säkerställande av förenlighet mellan tillämpliga regler i medlemsstaterna, när detta är nödvändigt för att förbättra samarbetet. Sverige, liksom majoriteten av medlemsstaterna, anser att det finns rättslig grund för rambeslutet. Några medlemsstater anser att nödvändighetsrekvisitet inte är uppfyllt eller i vart fall att det är tveksamt om det är uppfyllt. Rådets rättstjänst har uttalat att en gemensam insats i det straffrättsliga samarbetet dels måste vara ägnad att *säkerställa förenlighet* mellan tillämpliga regler i medlemsstaterna och dels vara *nödvändig* för att förbättra det rättsliga samarbetet. Rättstjänstens slutsats är att förslaget till rambeslut uppfyller dessa båda kriterier.

Rådet skall enligt artikel 39.1 i Unionsfördraget höra Europaparlamentet innan rambeslutet antas av rådet.

Rambeslut antas enligt artikel 34.2 i Unionsfördraget med enhällighet.

3.3 Fackuttryck/termer

-